

Oppimispäiväkirja on monipuolinen työkalu

27.3.2024

Oppimispäiväkirja taipuu moneen. Sen avulla voi ottaa haltuun erilaisia suuria tai pieniä asiakokonaisuuksia, reflektoida oppimaansa jollakin yksittäisellä kurssilla tai oppiaineessa (ks. esimerkiksi Kupke & Pekkarinen 2005; Nikander 2008, i.a.), käyttää pidempikestoisena asiantuntijan työssäoppimisen reflektion välineenä (Nykänen, ym. 2018) tai sitä voidaan soveltaa vaikkapa opinnäytetyön tekemiseen (Mannila 2019, i.a.; Mannila 2020, i.a.). Oppimispäiväkirjaa voidaan käyttää myös arvioinnin välineenä, huomauttaa Nikander (2008, i.a.).

Yleistä oppimispäiväkirjasta ja sen kirjoittamisesta

Esimerkiksi Nikander (2008, i.a.) kirjoittaa, että oppimispäiväkirjassa opiskelija kirjoittaa kurssin/luentojen aihepiiristä kirjoitelmia, joissa hän analysoi oppimaansa. Päiväkirjassa opiskelija jäsentää omaa oppimisprosessiaan ja käytännössä opettaa itseään kirjoittamalla/jäsentelemällä oppitunneilla läpikäytyä. Tavoitteena osin onkin, että hän tekee itselleen näkyväksi ne asiat, joita pitäisi vielä opiskella lisää. Näin siis itselle kirjoitetussa oppimispäiväkirjassa, jota ei ole tarkoituskaan näyttää ohjaajalle.

Nikander (2008, i.a.) toteaa, että niissä tilanteissa, joissa oppimispäiväkirjaa käytetään arvioinnin välineenä, sitä ei kirjoiteta enää itselle, vaan sillä osoitetaan, että keskeiset asiat on saatu haltuun. Tämä on vähän ristiriidassa oppimispäiväkirjan perusajatuksen kanssa, jossa nimenomaan on tarkoitus tehdä näkyväksi osaamisaukkoja ja toisaalta arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, mitkä asiat hallitaan ja missä on

puutteita. Siksi arviointikriteerien perusteiden tulisi olla opiskelijan tiedossa jo kirjoittamisvaiheessa.

Nikander (2008, i.a.) listaa oppimispäiväkirjoissa esiintyviä tyypillisiä ongelmia. Samat tyyppivirheet ovat löydettävissä esseistä. Näitä voivat olla muun muassa seuraavat. Kirjoitetaan kritiikitöntä ylistystä lähteistä, eikä kyetä selittämään mikä siinä oli tärkeää tai erityisen hyvää. Tähän kategoriaan kuuluu esimerkiksi kommentti, että artikkeli oli mielenkiintoinen ja kirjoittaja lähestyi aihetta monipuolisesti. Vastaavasti saatetaan mainita, että artikkeli oli huono tai sen kirjoittaja oli väärässä tai artikkeli oli vaikea. Tekstissä ei kuitenkaan yritetä selittää, miksi asia jäi epäselväksi, miksi kirjoittaja on väärässä tai miksi kirjoitus oli huono.

Nikanderin (2008, i.a.) mukaan lähdettä voidaan lähestyä pinnallisesti ja mekaanisesti. Toistetaan vain, mitä on sanottu, mutta ei pyritä ymmärtämään sanomaa, mikä tekstillä on ollut tai mitä sillä on tavoiteltu. Voisiko tätä kuvailla copy+paste-kirjoitteluksi? Samaan kategoriaan voisi ajatella kuuluvan jonkin yleisellä tasolla olevan lauseen toistamisen. Ei pohdita, mitä asiasta pitäisi kertoa, vaan todetaan jokin itsestään selvä asia. Ei siis riitä, että kertoo jossain artikkelissa kuvatun mielenkiintoisesti asiaa X ja mitä sille pitäisi tehdä, jos ei kerro, mitä ne puheena olevat mielenkiintoiset asiat ovat tai kuinka asia käytännössä tulisi hoitaa tai on tarkoitus hoitaa.

Opiskelija voi Nikanderin (2008, i.a.) mukaan sortua myös siihen, että hän kirjoittaa pelkkiä omia kommentteja ja mielipiteitä eikä pohdi käytettävän lähteen sisältöä tai käytä niitä lähteitä, jotka ovat tehtävänannossa mukana ja joiden käyttöä edellytetään tehtävän laadinnassa. Jos tehtävänannossa on määritelty, että lähteitä tulee käyttää, ei tällainen mielipiteisiin tai omiin tuntemuksiin perustuva tuotos läpäise arviointia. Näin siksi, että pelkillä mielipiteillä, ilman perusteluja ei ole, kuten Nikander (2008, i.a.) kirjoittaa, juurikaan painoarvoa. Moni opiskelija pahoittaa tästä mielensä. Lähteisiin viittaaminen kuuluu kuitenkin kiinteästi akateemiseen maailmaan, kuten Nikander (2008, i.a.) kirjoittaa. Se täytyy hyväksyä ja omaksua, jos aikoo tuottaa tekstiä, jota voidaan kutsua tieteelliseksi. Oppimispäiväkirja toimii myös hyvänä harjoittelun välineenä akateemiseen/tieteelliseen tekstityyppiin. Tosin sana päiväkirja on sellainen, johon käytännössä monet näyttävät jäävän kiinni. Päiväkirja hahmottuu mielikuvissa varsin usein teini-ikäisen salaisena muistiona vaihtelevista ihastuksen kohteista ja sellaisen ajatuksen omaksuminen, jossa päiväkirja toimii oppimisen reflektion välineenä, näyttää olevan varsin monelle haastavaa omaksua.

Mannila (2013, i.a.) huomauttaa, että oppimispäiväkirjaa ei ole tarkoitettu siihen, että siellä ylistetään opettajaa ja hänen opetustaitoaan, toiveena saada parempi numero vähän sinnepäin tehdystä työstä.

Reflektio tekee oppimisen näkyväksi

Oppimispäiväkirja ohjaa Mannilan (2013, i.a.) mukaan opiskelijaa reflektoimaan ja perustelemaan mielipiteitä tekstin muodossa. Tätä taitoa tarvitaan työelämässä enemmän kuin ehkä opiskelujen alkuvaiheessa opiskelija osaa ajatella.

Reflektio omasta oppimisprosessista on ollut esimerkiksi kielen oppimiseen liittyvissä opinnoissa (Muhonen 2020, s. 150) keskeisessä roolissa. Oppimispäiväkirjoihin on annettu viikoittain vapaamuotoinen tehtävänanto, jossa he ovat saaneet kirjoittaa omin sanoin, mitä he ovat oppineet vierailujen aikana, joita he ovat tehneet senioreiden luo. Muhonen keskittyy analyysissään kahden opiskelijan oppimispäiväkirjaan, joista

hän tarkastelee suomen kielen ja erityisesti sanaston oppimista, kielenoppisen metodiikkaa sekä suomalaisen kulttuurin tapojen omaksumista. Reflektoivan aineiston arvo on Sunin (2008, s. 196) mukaan siinä, että oppijat kertovat oppimiskokemuksistaan omaehtoisesti ja omalla äänellään.

Lasse Konttinen (2008) on tehnyt pro gradun oppimispäiväkirjan käytöstä ilmavoimien upseerikoulutuksessa. Konttinen (2008, s. 4) kirjoittaa lähteisiin nojautuen, että dialogista tai kriittistä reflektiota esiintyi 46 % opiskelijoista. Heillä oli pyrkimystä asiantuntijatyyppiseen oppimiseen, kun he kirjoittivat oppimispäiväkirjoja.

Oppimispäiväkirjan voi toteuttaa myös digitaalisena, joko itselleen tai julkisesti. Nykypäivän sosiaalisen median alustoilla se onnistuu helposti. Esimerkkinä blogiin kirjoitettu oppimispäiväkirja, jota tradenomiksi opiskeleva Jukka-Pekka Kallio kirjoitti vuosina 2013–2016 opiskellessaan. Kallio asetti tavoitteekseen kertoa, millaista tradenomiksi opiskelu on. Hän kertoi samalla kirjoittavansa asioita kursseilta todeten, että blogi on hänen oppimispäiväkirjansa. Kun oppimispäiväkirjasta tekee julkisen, se toimii myös lievästi pakottavana tekijänä saada tekeillä oleva valmiiksi ja toisaalta tuoda oma osaaminen näkyväksi.

Opinnäytetyö oppimispäiväkirjana

Opinnäytetyö on yksi opiskelun haastavimmista tehtävistä, kuten Lagstedt & Kotila (2015, s. 153) toteavat. Se on samalla myös koulutusalan ammattiin ja asiantuntijatehtäviin liittyvä oppimisprosessi, jossa on tavoitteena, että opiskelijan asiantuntijuus kehittyy ja opiskelija tämän myös osoittaa. Opinnäytetyö on suuri kokonaisuus, joka vaatii aikaa tekijältään. Siksi työn ohella opiskelevan, jolla on elämässä myös muita liikkuvia osia, on usein haastavaa löytää aikaa sen tekemiseen. Ammattikorkeakouluissa on siksi etsitty vaihtoehtoisia tapoja tehdä opinnäytetyö. Päiväkirjamuotoinen opinnäyte on, kuten Lagstedt & Kotila (2015, s. 153) huomauttavat, uusi näkökulma opinnäytetyöhön. Erityisesti tämä lähestymistapa sopii työssä käyvälle opiskelijalle, jonka opinnoista puuttuu vain opinnäytetyö.

Päiväkirjamuotoisen opinnäytteen idea on Lagstedtin & Kotilan (2015, s. 154) mukaan se, että opiskelija tekee opinnäytteen osana työtehtäviään. Samalla kun opinnäytetyöprosessi etenee oman työn analyysin ja päiväkirjaraportoinnin kautta, on opinnäytetyön tehtävänä dokumentoida se, että opiskelija osaa soveltaa tietoja ja taitoja asiantuntijatehtävissä. Reunaehdot ovat, että päiväkirja kattaa 13 viikkoa ja sen pituus on noin 30–40 sivua. Käytännössä siis 2–3 sivua viikossa. Kirjoittajien mukaan opinnäytetyössä kuvataan vallitseva tilanne, työn sisältö ja tietoperusta. Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö on työkalu, jonka avulla työtehtävät ja niissä hankittu osaaminen raportoidaan, ja samalla tätä kautta hoituu myös opinnäytetyöraportointi.

Ja aivan kuten Lagsted & Kotila (2015, s. 154) mainitsevat, on tutkimuspäiväkirjoilla pitkät perinteet akateemisessa maailmassa. Käytännössä niillä on metodikirjallisuudessa esitetty selkeästi kaksi roolia. Ensinnäkin ne toimivat siellä ajatuksia jäsentävänä oppimis- ja reflektiopäiväkirjana, josta mainittiin jo edellä. Kuten myös arvioitavana oppimispäiväkirjana, jota käytetään opetuksessa työkaluna. Toiseksi tutkimuspäiväkirjalla voidaan ymmärtää kenttäpäiväkirjaa, joka on ollut käytetty työkalu esimerkiksi antropologian tutkimusperinteessä, josta esimerkiksi Kallinen & Kinnunen (i.a.) mainitsevat tekstissään. Näissä tapauksissa päiväkirja on keskeinen osa tutkimusaineistoa. Opinnäytetyö eroaa näistä kahdesta perinteestä, koska siinä on tavoitteena, kuten edellä kerrottiin saada opinnäytetyö tehtyä omasta työstä ja käyttää päiväkirjamuotoa työkaluna.

Käytännön kokemuksia päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tekemisestä ovat raportoineet Rintala & Botha (2017, s. 445) artikkelissaan. Siinä kerrotaan terveysalalla tehdystä kokeilusta TAMK:ssa, jossa päiväkirjamuotoisia opinnäytetöitä tehtiin yhdessä ryhmässä. Osalle tekijöistä oli ollut haastavaa kuvata työtään abstraktilla tasolla ja vastaavasti jotkut olivat huomanneet, kuinka teoria sai uuden jalansijan käytännön työelämässä. Kirjoittajat (2017, s. 446) tiivistivät, että parhaimmillaan päiväkirjamuotoinen edistää tekijänsä kykyä reflektoida ja innovoida. Rooli työyhteisön kehittäjänä voi saada tällaisesta kipinän. Parhaimmillaan joissakin töissä saatiin aikaan ajattelun ja toiminnan muutoksia työyhteisössä. Tämä, jos mikä osoittaa käytäntöön kiinteästi liittyvän työskentelytavan hyödyt, mikä päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö lähtökohtaisesti on.

Oppimispäiväkirjaa kannattaa kirjoittaa

Oppimispäiväkirjaan ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin kannattaa tutustua. Tämä mainio työväline auttaa sisäistämään suuria ja uusia asiakokonaisuuksia. Kun esimerkiksi vaihtaa työpaikkaa tai työtehtäviä, on oppimispäiväkirjan kirjoittaminen hyvä tapa jäsentää asioita. Keskeistä oppimispäivän kirjoittamisessa on säännöllisyys, huomauttavat Salminen & Suhonen (2008. s. 19). Itselle kirjoitettuna oppimispäiväkirja tuo näkyväksi oppimiskokemukset, ja se toimii itsearvioinnin välineenä.

Margit Mannila
lehtori, KTT
SeAMK

Margit Mannila on lehtori, KTT SeAMKissa, joka innostuu erityisesti yrittäjyydestä ja ympäristöoikeudesta. Mannilan intohimona on uusien asioiden oppiminen ja hän jäsentää asioita mielellään kirjoittamalla.
https://orcid.org/0000-0002-1515-9802

Lähteet

Ilomäki, L. & Lakkala, M. (2011), Koulu, digitaalinen teknologia ja toimivat käytännöt. Julkaisussa M Kankaanranta & S Vahtivuori-Hänninen (toim), Opetusteknologia koulun arjessa II. Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä, s. 55–75. http://ktl.jyu.fi/ktl/julkaisut/luettelo/2011/d102

Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/. [Viitattu 14.03.2024.]

Kallio, J.-P. (i.a.) Uusi suunta -Tradenomiksi. Oppimispäiväkirja. Blogi. https://tradenomiksi.blogspot.com/

Konttinen, L. (2008). Näkökulmia oppimispäiväkirjan käyttöön ilmavoimien upseerikoulutuksessa. Pro Gradu. Kadettikurssi 91. Ilmavoimien ohjaajalinja. Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/92521/SM433.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kupke, R.-K. & Pekkarinen, P. (2005). Oppimispäiväkirja historian opetuksessa käsitteellisen muutoksen

välineenä. Hyvällä luennoitsijalla on kyky herättää ajatuksia. *Aikuiskasvatus* 3,(2005), 234–242.

Lagstedt, A. & Kotila, H. (2015). Päiväkirjamuotoinen opinnäyte vauhdittaa valmistumista. Teoksessa Kotila, H. & Mäki, K. (toim.) *21 tapaa tehostaa korkeakouluopintoja*. Haaga-Helian julkaisut. Helsinki: Unigrafia, 153–163. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/132959/HH_21tapaa_verkkoversio.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mannila, M. (2013). *Oppimispäiväkirjasta*. Perheyrittäjyys-Family Business. https://tutkimu.blogspot.com/2013/09/oppimispaivakirjasta.html

Mannila, M. (2019). *Opinnäytetyö oppimispäiväkirjana?* Perheyrittäjyys-Family Business. https://tutkimu.blogspot.com/2019/08/opinnaytetyo-oppimispaivakirjana.html

Mannila, M. (2020). *Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö Vaasan ammattikorkeakoulussa.* Energiaa -verkkolehti. Vaasan ammattikorkeakoulu. https://energiaa.vamk.fi/artikkelit/osaaminen/paivakirjamuotoinen-opinnaytetyo-vaasan-ammattikorkeakoulussa/

Muhonen, A. (2020). Reflektoivat oppimispäiväkirjat opiskelijoiden ja senioreiden välisessä palveluoppimisyhteistyössä. 147–161. Teoksessa Latomaa, S. & Lauranto, Y. (2020). *Kakkoskieli 9. Päättymätön projekti III. Kirjoitettua vuorovaikutusta eri S2-foorumeilla*. Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto. http://hdl.handle.net/10138/317706

Nikander, S. (2008). *Vinkkejä oppimispäiväkirjan kirjoittamiseen*. Helsingin yliopisto. https://www.cs.helsinki.fi/u/nikander/opk.html

Nykänen, M., Airila, A. & Virtanen, V. (2018). *Askeleet ammattilaiseksi – oppimispäiväkirja*. Työterveyslaitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136908/Askeleet%20ammattilaiseksi%20-oppimispaivakirja.pdf?sequence=1

Rintala, T-M. & Botha, E. 2017. Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö terveysalalla. Teoksessa. Tuomi, J., Joronen, K. & Huhdanpää, A. 2017 (toim.) Taito2017: *Oivaltamisen iloa*. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 439–447. Rinnakkaistallenne osoitteessa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158756/Rintala_Botha.pdf?sequence=1

Salminen, L. & Suhonen, R. (2008). *Oppiminen ja oppimismenetelmät ja niiden hyödyntäminen ammatillisen kehittymisen tukena – raportti täydennyskoulutuksesta ja sen mahdollisuuksista*. Häneen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/90556/OppiminenJaOppimismenetelmatJaNiiden.pdf?sequence=1

Suni. M. (2008). *Toista kieltä vuorovaikutuksessa. Kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa*. Jyväskylä studies in Humanities 94. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Väitösk. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18556/9789513932091.pdf?sequence=1&isAllowed=y